

Introductie Arie Butterman

Deze keer spreek ik met Arie Butterman (geb. 1954), meer dan 50 jaar hét gezicht van molen De Schoolmeester in Westzaan. Hij kan ook letterlijk gezichtsbepalend worden genoemd van deze enige windpapiermolen ter wereld. Want in de halve eeuw dat hij er als molenaar en papiermaker actief is, staat hij pal voor zijn visie hoe deze en andere molens behouden moeten blijven. Samengevat: 'Handhaaf zoveel mogelijk de staat van de molen zoals deze was op het moment dat hij uit bedrijf werd genomen. Bij onderhoud en restauratie geldt dat behoud voor vernieuwing gaat'. Voor De Schoolmeester is dat in zijn ogen de situatie rond 1950, toen de papierproductie definitief niet meer rendabel was. De molen, nu eigendom van Vereniging De Zaanse Molen, heeft in 'zijn regeerperiode' veel, vaak ook grote restauraties ondergaan. Arie vertelt over de soms pittige discussies met molenmakers en andere deskundigen over hoe deze werkzaamheden het beste konden worden uitgevoerd. De geboren Andijker steekt overigens hierbij zelf ook graag de handen uit de mouwen. De Schoolmeester trekt al jarenlang veel bezoekers van uiteenlopend pluimage. Arie ontvangt ze met plezier. Hij spreekt over de eigen stijl die hij in de loop der jaren heeft ontwikkeld om al deze mensen de aandacht te geven die zij verdienen. Er is ook een molenleven naast de papiermolen. Uitgebreid verhaalt hij over de grote en kleine klussen die hij samen met zijn mede 'molendokters' Jo Vooren en molenaar Joep Kemper verrichtte bij talrijke andere molens. Voeg daarbij het draaien met zijn eigen molen De Jonge Dirk, het als molenaar bijspringen op andere molens, zijn werk als 'praktijk' instructeur en de molenbezoeken uit pure liefhebberij samen met zijn vrienden Jo Vooren en Joep Kemper, dan is duidelijk dat hij lange tijd letterlijk elke dag met molens bezig was. Dat verandert echter nadat zijn vrouw halfweg 1980 in beeld komt. Arie, nuchter: 'Dan ga je dingen anders bekijken (...). Dan is er wat anders aan de beurt en dat bevalt ook goed.' Een typerende uitspraak van een gedreven, standvastige molenman, met hart voor de zaak, maar die ook in ruime mate beschikt over onderkoelde humor.

Interviewer: Dag Arie. Nou ja, fijn dat je mee wilt doen aan dit iconen gesprek en zoals bij elk icoon begin ik altijd bij het begin. Kun je iets vertellen over je jeugdijaren? Waar ben je geboren? En hoe gingen je eerste schooljaren tot aan het molenaarschap eigenlijk? Kun je daar iets over vertellen?

Arie Butterman: Dat kan. Ik ben geboren op Andijk. Dat ligt tussen Medemblik en Enkhuizen aan de dijk. Mijn vader was fruitkweker, die had heel veel appels en peren. En wij gingen dan uiteraard als kind mee plukken en zo. Nou vond ik dat plukken nooit zo mooi, het eten ging beter. En toen ik dan twaalf was en ik moest wat gaan doen, hè een andere school, lagere school was klaar. Toen heb ik gekozen voor de papierenvakschool. Waarschijnlijk in navolging van mijn oudste broer, die dat ook gedaan had, die daarna weer iets héél anders is gaan doen. Maar ik ben naar de papierenvakschool gegaan en die stond in Velsen. Dat was een bedrijfsschool van Van Gelder Papier.

Dat hield in: half zes uit bed, broodje smeren, eten, op de fiets naar de dijk, met de bus naar Hoorn, met de trein naar Alkmaar overstappen naar Beverwijk, dan was je om acht uur in Beverwijk en dan nog twintig minuten lopen en twintig over acht ging de bel. Er was dus geen tijd voor kattenkwaad, je moest doorlopen. En dan om vier uur ging de bel en twintig over vier de trein, dus dan was je om zes uur 's avonds weer thuis. Dus ik was van zes tot zes naar school. En nou, dat heb ik gewoon doorlopen. Dus een papiervakschool moet je gewoon zien als een lts-niveau, maar dan gerelateerd naar het bedrijf. Dus pas in de derde klas ging je af en toe een middagje naar de fabriek toe. Op m'n veertiende is mijn vader

gestopt met de tuin en zijn we verhuisd naar Purmerend; toen was de rit iets korter. En na die drie jaar lts, ging je de VAPRO doen. Dat is de vakopleiding, procesindustrie.

Dus dan word je procesoperator, of bedieningsvakman heette het toen nog. En die deed ik in Wormer want ik woonde in Purmerend, dus ik zat dichterbij Wormer dan bij Velsen. En alle leerlingen van Van Gelder in Wormer liepen twee, drie weken stage hier op de molen, op De Schoolmeester. Dat was gewoon om de oude molenaar te helpen, maar ook om zelf eens te zien hoe het proces begonnen is, want hier kan je alles volgen en in de fabriek vaak niet meer.

Interviewer: En dat was ook de eerste molen die jij zag, eigenlijk?

Arie Butterman: Dat was toen de eerste molen die ik zag. Ik was overigens al geslaagd, maar ik was geen achttien en ik mocht niet in ploegendienst werken en dan bleef je onder de afdeling opleidingen. En toen zegt hij: 'Je bent nooit bij die molen geweest.' Ik zeg: 'Nou moet dat dan?' 'Ja, dat moet echt'. Oké. Dus ik zag hem eigenlijk pas nadat ik al geslaagd was. En toen kwam ik hier voor het eerst van mijn leven een molen binnenstappen, ik was zeventien. En hier werkte Klaas Knaap. Klaas Knaap, dat was een oudere man, in mijn ogen, uiteraard natuurlijk, want hij was een jaar voor zijn pensioen, dus hij was vierenzestig, drie-vierenzestig. En dat was de rust zelve, die man, maar ik kon heel goed met hem overweg. We hebben nou ja, die drie weken hier doorgebracht, papier maken enzovoort. En in die tijd stond de molen stil in de winter. Dan ging hij naar de Kartonnage in Westzaan van de oud-eigenaar.

Interviewer: Welk jaar spreken we nou ongeveer, Arie?

Arie Butterman: Ik ben in '71 stage gaan lopen hier, 1971. Dus dat was september en hij was dus ook.... Aan het eind van september stopte hij met de molen. Dus ik moest helpen de zeilen eraf halen en deed dat. En in die tijd kwam ook Jo Vooren, dat was hier eigenlijk de instructeur van het Gilde, de eerste instructeur aan de Zaan. En die kwam gewoon af en toe een praatje maken bij Knaap en die zegt: 'Wat vind je ervan?' Nou, ik zeg: 'Ik vind het eigenlijk hartstikke mooi, het is overzichtelijk, je ziet wat er gebeurt.' Ja, ik vind wel van... Nou, hij zegt: 'Ik geef één keer in de maand les op het Pink vrijblijvend, kom langs.' Dus in oktober ben ik daar heen gegaan en in november, december, toen heb ik me opgegeven als lid van het Gilde. Mijn eerste notities in het boek stammen van februari '72.

Interviewer: Een pionier?

Arie Butterman: Ja, ik was echt één van de eerdere.... Want het Gilde moest nog opgericht worden, officieel. Het was er wel. Maar nou, ik heb die les gevolgd en wat ik dan wel deed, dat was één keer in de maand, op een zaterdagmiddag, en dan ging ik daarna nog even bij Klaas Knaap, die woonde vlakbij Het Pink, ging ik even een bakkie halen, gewoon even een praatje maken. En toen in, denk ik, maart, april nee, februari, maart denk ik. Toen is waarschijnlijk aan hem gevraagd, maar dat heeft hij nooit verteld of zo, niemand heeft dat ooit verteld, gevraagd van: weet u een opvolger? Want hij moest nog... '72 was zijn laatste jaar.

En waarschijnlijk is toen mijn naam boven tafel gekomen. En op een gegeven moment word ik op de fabriek aangesproken door de chef. Hij zegt: "Wil jij molenaar worden?" Nou heeft iedereen natuurlijk altijd, in onze wereld, het nu over molenaars die zitten op een windmolen of op een watermolen. Maar in de fabriek, als jij op een maalterij werkt, ben je gewoon molenaar. Die functie bestond vroeger nog steeds. Dus ik zeg: 'Gaat er een weg, is er een ziek, pensioen of wat?' 'Nee', hij zegt 'op De Schoolmeester'. Ik zeg: 'Dan loop ik gelijk mee'.

Dus ik ben met hem naar kantoor gegaan en dat was uiteraard ook al een beetje voorbereid. Nou, daar waren een paar vragen over of ik nog in dienst moest? Ik zei: 'Nou, ik heb één broer, die zit in dienst, één broer, die ziet er wat mij betreft gezond uit. Dus ik zie niet in waarom die niet gaat. Dan heb ik broederdienst'. en ik zeg: 'Dan heb ik dat probleem niet.' Dat was wel mooi. Nou, en dan hadden ze voorgesteld eigenlijk dat ik één jaar met Knaap alleen zou werken, dan stuurden ze geen leerlingen, zodat ik me volledig kon focussen op het overnemen van het bedrijf. En daarna ging Knaap met pensioen, eind '72. Maar in '73 was ik dan de molenaar, maar kreeg ik ook de leerlingen. En dan was ik al negentien, maar daar heb je jongens van zestien, zeventien bij natuurlijk, of dat wel goed ging? Nou, daar stond ik slecht voor in. 'Nou, hij zegt, 'Wij sturen ze en wij houden daar ook contact over, dat komt wel goed. Arie is nogal rustig, dat komt wel goed'. Nou, zo hadden ze nog een vraag over de financiën, want in de fabriek... Ik zou dan, zeg maar, vier, vijf maanden in de fabriek werken en dan de rest op de molen. Maar in de fabriek kreeg je ploegendienst, krijg je ploegentoeslag 30 procent. Of het een bezwaar was dat ik dat het hele jaar kreeg? 'Dat moet kunnen'.

Interviewer: Ja, ik wou zeggen dat moet kunnen, ja. En hoeveel uren zat je dan op de molen dan? Hoe ging dat toen?

Arie Butterman: Nou, ik ben toen... Ook eerst een jaar met Knaap samengewerkt en daarna was ik er. Maar dat was gewoon een 40-urige werkweek. En dat is het eigenlijk nu nog steeds. Ja, nu ben ik met pensioen bijna. Tot mijn pensioen, bijna aan toe.

Interviewer: Dus eigenlijk was het voor jou

Arie Butterman: Laatste paar jaar ben ik aan het afbouwen.

Interviewer: Eigenlijk was het voor jou als een vis in het water, eigenlijk dat je hier terecht kwam?

Arie Butterman: Ja, ik zat hier helemaal op mijn plek. M'n vader, die zei er later wel wat van: 'Ik dacht altijd, wat moet daarvan terechtkomen?' Maar sinds de eerste dag dat ik op die molen kwam, begon je te veranderen. Daar heb ik wat gedaan.

Interviewer: Nee, hartstikke goed!

Arie Butterman: Dus ik ben daar nou ja, met Knaap één jaar geweest. Die man, die nam ook geen snipperdagen. Dus we gingen gewoon het hele jaar door. Want dan kon ik het goed leren. En hij werd, in december werd hij 65, kon hij de hele maand november vrij nemen. Dus hij zegt, hoef ik niet meer naar die fabriek toe. Dat was zijn achtergrond. Hij had één snipperdag genomen toen ik dan geslaagd was.

Interviewer: Oké. Mooi!

Interviewer: Goed Arie, het was via jouw interesse voor het papier maken dat je bij die molen terechtkwam. Hoe is die verhouding later geworden, papier maken of die molen? Die molen, was dat nou belangrijker? Hoe reageerde jouw omgeving op jouw molenaarschap?

Arie Butterman: Ik werkte bij Van Gelder Papier op die school en ik had gegarandeerd een baan. Ik had in die fabriek kunnen blijven werken. Maar omdat ik hierheen gestuurd werd, naar de molen, is mijn interesse in die molen gegroeid en dat ging eigenlijk bijna vanaf dag één. Ik vond het hartstikke mooi. Ik ben dus, wat ik al zei, die cursus ook gaan volgen. Thuis ook, iedereen vond het prachtig. Je vertelde aan tafel veel meer als anders in die fabriek, daar ging je gewoon heen. Hier begon je echt te vertellen over de molen en alles. Je ging ook die cursus volgen. Ik ben in april begonnen met Klaas Knaap hier te werken en daarna

moest ik mijn diploma nog gaan halen. Ik was daar net bezig, maar... Dat was ook één van de veronderstellingen door het bedrijf van: we gaan er wel vanuit dat je de cursus afmaakt, niet dat je nu molenaar bent, dat je dan stopt. Ik zeg: nou, ik wil alles weten, dus dat komt goed. Dus ik bleef ook bij Jo Vooren op les en alles.

Interviewer: Was je een goeie leerling, al zeg je het zelf, of was je...?

Arie Butterman: Dat is altijd moeilijk om dat zelf te bepalen. Maar kijk, ik leerde, elke dag draaide ik al met de molen en ik was daar zo mee bezig dat... Knaap, die had iets met zijn longen, dus die stopte al een beetje bijtijds 's middags, dan gingen we naar huis. En wat deed ik dan? Ik stapte op mijn brommertje hier en dan reed ik naar de Zaanse Schans, ging ik op De Kat, die draait daar nou nog, en daar begon net dat toerisme al wat op gang te komen, ging ik gewoon op de stelling staan. Ik zeg nu ook altijd tegen leerlingen: als jij gewoon tussen het publiek gaat staan, je laat de mensen vragen stellen, daar leer je veel meer van dan je eigen ideeën over molens. Je bedoelt: zelf zie je dingen, dan denk je: dat zit zo, dat moet zo. Maar door een andere vraagstelling moet je erover na gaan denken. Dat is heel goed voor je ontwikkeling, zeg maar. Dat zag ik toen al. Tegenwoordig, je hebt ook wel mensen, die willen niemand zien, maar je leert er heel veel van.

Arie Butterman: Dus dan ging ik daarheen, naar De Kat. Om vijf uur rolde ik daar de zeilen weer op voor de gebroeders Krijt. Dan ging ik nog naar De Hadel op de Zaanse Schans, want dat was het molentje van Jo Vooren. Die was dan al naar huis, maar ik had een sleuteltje en ik zette de molen stil. Dan om zes uur kwam ik thuis, ik schoof aan tafel en dat ging zo, drie, vier keer in de week gebeurde dat.

Interviewer: Zo zo zo!

Arie Butterman: Dus je was daar echt mee bezig. Dat is mijn groot ding, altijd de molen zelf, het werken met de molen. De theorie? Ja, wel de theorie van de molen, die leerde ik ook goed hoor, dat is geen punt. Maar beleidsmatig, daar bemoeide ik me nooit zo mee.

Interviewer: Nee, maar je bent echt wel een man van de praktijk dan eigenlijk?

Arie Butterman: Het was hier... Kijk die molen, dit is de andere kant, die was van de Vereniging van Nederlandsche Papierfabrikanten. Die waren eigenaar, die hadden een kantoor in Haarlem en die hebben die molen overgenomen van de oude eigenaar in '57 om hem te bewaren voor de toekomst.

Arie Butterman: Af en toe moest daar wat gebeuren, een timmerklusje of wat ook. En dat komt dan daar zo op zo'n kantoor, waar die directeuren een paar keer per jaar vergaderden, dat weet ik niet. Dat kwam niet echt uit de verf. Er werd... Letterlijk niet, want Knaap, die zei ook: ik ben zeven jaar molenaar hier geweest, maar ik heb nog nooit een schilder gezien. Dus toen ik kwam, was het al tien jaar niet gebeurd. Zo hadden zij dus wel het onderhoud, maar ja, wie dat regelde en alles, dat wist ook niemand. Dus je was eigenlijk gewoon min of meer op jezelf aangewezen. Je kreeg van de ene kant je geld aan salaris en de andere kant was de eigenaar en die betaalde de belastingen, maar je zat in je eentje als molenaar.

Interviewer: Nou Arie, je hebt verteld hoe je hier begonnen bent. Kun je ook nog iets vertellen over hoe de molen er destijds bijstond? In wat voor staat was die en wat is jouw mening over hoe die molen nu is geworden? Hoe is dat gegaan?

Arie Butterman: Nou kijk, De Schoolmeester is altijd in bedrijf gebleven. Dus in theorie was die altijd werkzaam, alleen het schilderwerk en zo, dat bleef allemaal wat achter. Dus toen ik hier kwam, was die tien jaar niet geschilderd. Dus overall bladders enzovoort. Hij was van de Papierfabrikanten maar die kende ik helemaal niet. Ik werd betaald door Van Gelder in

Wormer en die hadden er niks over te zeggen. Dus je was op jezelf aangewezen. Er was één man, die kwam af en toe eens langs om te vragen hoe het ging, maar daar had je ook niet zo heel veel aan.

Arie Butterman: Op een gegeven moment heb ik gewoon gezegd van: we gaan zelf maar schilderen. Dus ik ben begonnen, het was één 'bladderzooi' na tien jaar, dus we zijn gaan schrapen. Ik had ook die leerling er steeds bij. Dus in '73, '74 zijn we begonnen met de eerste keer een stukje te schilderen. Dan liet ik gewoon... Ik haalde om de hoek verf uit de winkel en ik zeg: stuur de rekening maar naar de Papierfabrikanten. Ik hoorde er niks van, dus ik denk: nou, dat gaat goed. Toen hebben we in '75, toen zijn we in april begonnen en we hebben tot in oktober geschilderd. Dat was een prachtig jaar. Toen is de hele molen van voor tot achter, dan praat je dus over een complex van ruim 100 meter, en de molen, de kap, alles, roeden, alles is geschilderd. Met z'n tweeën altijd, altijd een leerling erbij. Zo hebben we alles goed afgekrabd en weer in de verf gezet.

Arie Butterman: Dat was het begin. En toen dacht ik: ik hoor nog steeds niks van die mensen, dus geen probleem zichtbaar. Toen later was er een wand, die was gewoon slecht, de kopschot van de droogschuur. Dus ik zeg tegen die molenmaker: wat kost dat? Nou, zoveel. Ik denk dat... Vorige keer hoorde ik daar niks over, dus dat bedrag kan wel ongeveer. Dus dat heb ik laten vernieuwen. Hij stuurde die rekening op en weer geen commentaar, nog steeds niet. Toen had ik een voorkant van de kap, die was slecht. Ik zeg... Nou, zoveel. Ik zeg: doen. Toen kregen we alle twee een brief. Ik mocht niks meer laten doen en hij mocht niks meer voor me doen.

Arie Butterman: Maar ja goed, op een gegeven moment is er iets stuk, een klein dingetje en ik denk: nou ja, ik zeg: doe dat maar gewoon even. Ik zeg: maar als je nou even wat stukjes opspaat, zeg ik tegen die man: als je een paar kleine dingetjes... Meld dat dan even aan mij voordat je die rekening stuurt, dan bel ik ze op en dan valt die niet zo hard op de mat. Op een gegeven moment kwam hij en hij zegt: ze betalen niet. Ik zeg: potverdrie, heb je ze dan toch gestuurd? Had dat even gezegd, dat die... Dat was tegen het zere been. Dus ik bellen en dat was... Toen waren ze boos op me. Maar ja, dan sta je daar met een schuld van een maandloon ongeveer...

Interviewer: Ja, ik wou zeggen: dat was een aardig prijsje.

Arie Butterman: Dat ging allemaal niet meer zo netjes, niet dat ik zoveel verdiende in de maand. Toen ben ik naar Wormer gegaan. Ik zeg: 'Ik wil even de onderdirecteur spreken'. Die kende ik dan een beetje goed. 'Nou', zegt die telefoniste, 'loop daar maar naar binnen, ze zitten net in directievergadering'. Ik zeg: 'Directievergadering? Daar ga ik niet naar binnen'. Ik zeg: 'Als iemand tijd heeft'. 'Nou, je loopt maar door'. Dan kwam je in zo'n bedompt kamertje, allemaal met dikke sigaren en daar kwam ik dan binnen. Wat is er aan de hand? Ik zeg: 'Zo en zo', maar ik zeg: 'Wilt u die meneer dan eens even bellen, want ik zeg: het moet toch betaald worden'. Hij zegt: 'Dat gaan we wel doen', zo in die hele groep. Hij zegt: 'En anders houden we het wel van je loon af'. Ik zeg: 'Dat is goed, als je het maar in twee maanden doet, anders heb ik niks te eten'. Dus zo... Maar zichtbaar hebben zij het toen betaald en was het probleem opgelost.

Interviewer: Ja, ik wou zeggen: het was wel opgelost.

Arie Butterman: Maar daarna ging ik natuurlijk niet meer naar de molenmaker... Daarna was dat wel over. Maar dat was het begin aan onderhoud en dat soort dingen. Zo zachtjesaan ging die er ook steeds beter uitzien, als je dat een paar keer geschraapt en geschilderd hebt, want ik heb hem daarna gewoon... Elke vier jaar, in principe schilderde ik, dus elk jaar deed ik een kwart. Dus de lange droogschuur. Volgend jaar ging je kap en wiekenkruis doen, en

dan weer de voddenschuur en zo ging je het hele jaar... Elke vier jaar, vijf jaar, dan was je een rondje om. Dat ben ik altijd blijven doen. Dus...

Interviewer: Goed, Arie, je hebt verteld hoe die molen erbij stond in het begin, maar ik heb er ook nog even de geschiedenisboekjes op nageslagen. Er is aardig wat aan die molen gebeurd, in jouw vijftigjarige carrière daar. Bij al die kleine of grote restauratie- en onderhoudsingrepen bleef jij niet aan de zijlijn staan. Kun jij dat nog laten zien? Dat doe je alleen maar, omdat natuurlijk De Schoolmeester veel voor jou betekende. Kun je nog even aan de hand van een paar voorbeelden aangeven wat er met die molen gebeurd is? Op het gebied van onderhoud en restauratie en wat jij, wat jouw rol daarbij was?

Arie Butterman: De eerste restauratie, dat betrof het werkhuis, dat was in de winter van 1972 op 1973. Toen was ik net een jaartje hier. Ik wist niet eens dat het ging gebeuren, want dat werd ook weer van hogerhand of weet ik het wat, gedaan. Er is toen een heel dak vernieuwd. Achteraf bleken ook de binten slecht te zijn, dus ze hebben bijna die hele schuur vernieuwd. Toen kwam ik in 1973 terug van de fabriek en in april ging ik weer aan het werk. Toen bleek dat er bepaalde dingen waren, waarbij ik dacht: daar mis ik wat, dat is wat veranderd of zo. Dat stoorde me, want je wilt die molen behouden zoals ie werkt en zoals ie doet. En er waren dingen....., als je die niet meer gebruikt, dan was ie op het oud ijzer beland, denk ik. Zo zag je wat dingen. Eigenlijk ga je je dan pas realiseren wat je aan doen bent: je wilt die molen behouden in de staat waarin-ie is. Dat is je opdracht eigenlijk. Daarna zijn er nog heel veel restauraties geweest. Vanaf 1980 waren de molenmakers: Molenmakerij Saendijck, Gerrit Smit en Nico Maas. Dat waren de molenmakers en daar kon ik mee lezen en schrijven. Er werden amper bestekken gemaakt, we maakten het gewoon zoals het was. Er werd van tevoren een prijs afgesproken met Vereniging De Zaaansche Molen, daar had ik niks mee te maken. Dat hoefde ik ook allemaal niet. Bij alle restauraties die er geweest zijn, hielp ik mee. Dat kon ook, omdat er gewoon een plusminus prijs was. Alles wat ik deed, hoefden ze niet in rekening te brengen. Dat was nogal gemakkelijk. Of ze dat deden, weet ik niet, want ik heb me daar nooit mee beziggehouden. Ik was er altijd bij betrokken, altijd bezig daarmee. Dat vond ik wel mooi. Je leerde er zelf heel veel van natuurlijk, maar dan is het wel zo, dat als er balken aan elkaar gelast worden, of dat soort dingen, dat is vakwerk. Dat is hun werk. Je had het zelf in het voorgesprek over de platting, dat je mij op de platting ziet zitten. De planken werden gezaagd door Gerrit of door Nico, ik boorde de gaatjes en sloeg de spijkers erin. Dat was mijn technische deel. Ik bemoeide me niet met verbindingen en dat soort werk. Later, dat heb ik dus bij alle restauraties gedaan.

Later (in 2011 red.) moest een keer de molenvloer vernieuwd worden. Dat had ik eens laten vallen: 'Die wordt slecht'. Dat is waar de maalbakken op staan. Dat is allemaal zwaar en altijd nat en droog en nat en droog. Die begon flink aangetast te raken, die was 40 jaar oud. Gerrit Smit wist nog wanneer die gelegd werd, Nico ook trouwens. Zij hadden daar nog aan gewerkt bij molenmaker Husslage. Die vloer was van 1967. Toen hebben ze in dat jaar de hele fundering vernieuwd en er een nieuwe vloer op gelegd. De vloer was op en Gerrit zei: 'Dan moeten die maalbakken eraf, die moeten weg'. Die moeten dit en dat en zus en zo. Hij begon een hele beschrijving te geven. Dat is dan het voordeel als je hier elke dag bent, je gaat erover nadenken. Je gaat eens kijken en dan denk je: wacht even, toen moest die fundering vernieuwd worden. Dus er was niks om die maalbak op te laten zetten. Nu zit er een goede fundering onder. Als ik zo'n maalbak daar een beetje zus doe en een stukje hier zet, kan ik eronderdoor vloeren. Dat scheelt een heleboel werk. Toen heb ik zelf een voorstel gemaakt. Ik zei: 'Jullie kopen tien kuub eikenhout, in dikke balken, vloerhout en een pak spijkers en ik leg het erin'. Ik kreeg als antwoord: 'Ja, maar wat gaat dat dan kosten?' Ik had daar helemaal geen ervaring mee, ik heb gewoon gezegd: 'Dat is zoveel uur en dat is zoveel werk'. Toen kwam ik op meer dan 300 en zoveel uur. 'Dan gaat de molen een paar maanden

dicht en dan ga ik timmeren'. Dat is goedgekeurd. Er is hout gekocht, bezorgd, en ik ben begonnen.

Interviewer: Je wist waar je aan begon?

Arie Butterman: Ja, nou ja, min of meer natuurlijk hè? Ik had het gewoon helemaal in mijn hoofd zitten. Dus op zich viel het mee. Het is een simpele vloer, het zijn onderslagen, daar liggen vloerbalken op en daar spijker je de vloerdelen op. Meer is het niet. Er zit geen lasverbinding in, niks. Dat is allemaal stapelwerk en het enige is wat je moet doen is waterpas beginnen. Dat is vrij belangrijk. Je had natuurlijk gewoon die betonnen fundering, dat was allemaal van beton. Je had een goede basis. Toen ik klaar was, zei ik dat ik tien uur minder had gewerkt dan wat ik had opgegeven. Ik had er tussendoor wat anders bij gedaan en ter bescherming had ik gezegd dat er tien uur bij kwam in plaats van twintig. Ik kwam heel mooi uit met mijn planning, dat vind ik dan mooi. Je hebt het zelf gedaan en dan ligt er een prachtige vloer. Niks mis mee. Dat scheelt heel veel werk vergeleken met wat Gerrit in zijn hoofd had. De maalkakken eruit en zo. Ik heb ze gewoon gestut en eentje aan de kant geschoven. Zo deed ik dat met alle restauraties. Ik hielp mee. De laatste restauratie, dat was in 2000, 2001. Toen is de droogschuur gerestaureerd. Toen dacht men daar anders over. De Europese Unie, weet ik het, iedereen was ermee bezig. Je moest het bij inschrijving doen, dat was veel goedkoper.

Interviewer: Wat gebeurt er in een droogschuur?

Arie Butterman: Daar wordt het papier gedroogd. Het wordt allemaal opgehangen op lijnen, dat is 60 meter lang. Daar was ook... Die schuur was gewoon heel slecht, met name de fundering. De palen moesten allemaal afgezaagd worden. Er is toen gezegd: 'We gaan ons inschrijven'. Ik zei: 'Dan ga ik me inschrijven'. Restauratiebedrijven uit de buurt konden zich ook inschrijven. Toen heb ik wel gezegd: 'Moet je luisteren, als jullie meer dan één bedrijf laten inschrijven...' Met Saendijck kon ik lezen en schrijven. Die moesten een bestek maken met betrekking tot de kosten, maar niet de uitvoering. Die was altijd goed. Ik zei: 'Nou gaan vijf bedrijven zich inschrijven en de laagste krijgt het. Ik weet niet wie dat is'. Ik zei: 'Als je een bestek wilt maken en je wilt zeker weten dat dat goed komt, dan moet het een bestek zijn waar echt alles in beschreven staat. Dat er geen twijfel is. Ze hebben toen een heel bestek geschreven en ik kreeg het te lezen. Toen zat er één punt in, laat ik het simpel houden. Bij één punt dacht ik: dat zou ik niet doen. Dat ging eigenlijk over de balkenlaag en de wand staat daar tegenaan. Als je het van nieuws af aan doet, dan doe je die staandertjes van de wand met een pen in je ligger en daar dan tognageltjes doorheen. Hier waren sommigen er gewoon tegenaan gespijkerd. Dat is in 1874 gebeurd, toen is die schuur als het ware herbouwd. Met gebruikmaking van een andere schuur. Bij degenen die het bestek schreven, leefde het idee dat dat allemaal weer perfect moest zijn. Dan waren die binten te kort. Toen gingen ze bij de hoofdbinten een las aanmaken, om dat verbindinkje goed te krijgen. Hij zei: 'Die spijker kan wel doorgeroest zijn'. Ik zei: 'Je kunt ook één nieuwe spijker erbij slaan, dan heb je hetzelfde. Het staat al 120 jaar zo'. Daar was een meningsverschil over en dat ging een beetje... Op een gegeven moment, dat heb je wel eens, dat je zegt: 'Ik begrijp wel waarom je dat doet, maar ik zou het anders doen', 'Jij begrijpt waarom ik dat anders wil doen'. Dan kom je niet bij elkaar. Dat hele spul werd bekostigd met een subsidie van de provincie. Toen heb ik gezegd: 'Hier komen wij niet uit'. We kunnen tegenover elkaar blijven staan, maar dat schiet niet op. Ik heb eigenlijk mijn medewerking geweigerd.

Interviewer: En het waaróm van jouw mening, dat was gestoeld op de authenticiteit van de molen?

Arie Butterman: Als je alle binten gaat aanlassen en je krijgt alles in het zicht. Allemaal nieuwe koppen, terwijl het altijd zo geweest is. Er is niks mis mee met wat er staat. Het is niet het perfecte plaatje, laten we het zo zeggen, dat is wat anders.

Interviewer: Dus authenticiteit gaat voor perfectie, in dit geval?

Arie Butterman: Ja, die schuur, die staat daar gewoon. Er was ook nog iets met betrekking tot de stijlen, die vond men te dun. Ik denk: 'Ja hallo, die staan hier al een paar 100 jaar'. Men had het idee dat die stijlen over het algemeen wat dikker waren. Die wilden ze ook nog dikker maken, want dan kwam je ook beter uit. Dat betekende dat de hele wand eraf moet. Die wand is niet best, dat weet ik. In die zin, als je hem eraf haalt, komt ie niet meer terug. Dus ik ben... Daar heb ik gewoon mijn mening over gegeven, vrij duidelijk. Toen zeiden ze: 'Ja, dan moeten we maar eens praten'. Dat probeer ik al een half jaar voor elkaar te krijgen. Ik zeg: 'Dat heeft niet veel zin meer, we blijven gewoon bestaan, met begrip voor elkaars mening. Dan doen we het zo. De Rijksdienst betaalt er niet aan mee. We vragen de mening van Gerrit Keunen (destijds molenspecialist bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, red). Hij hoort jullie aan, hij hoort mij aan en dan moet hij maar zeggen wat dat is'. Dat is gebeurd, dat vonden ze een goed idee. Gerrit is hier geweest, hij heeft met die gepraat en met die gepraat. Hij zei: 'Als je het zo en zo... Inmiddels had ik zelf de dikte van die stijlen terug weten te brengen tot hoe het was. Toen is het gebeurd zoals Gerrit het voorstelde. Als ze het gesloopt hadden en je had het goede hout weer willen gebruiken, was er 80 procent weggegaan en op de manier waarop het nu ging konden we 80 procent behouden. Alleen 20 procent weg. ['crosstalk'] We lopen nu in en het is gewoon de schuur van voor die tijd. Dat is gewoon een oude schuur. Anders had je heel veel nieuw erin gezien. Dat vind ik zonde. Zeker, ook 'de Monumentenzorg' roept heel hard: 'Behoud gaat voor vernieuwen'. Dat riepen ze toen nog niet zo, maar later wel. Het behouden, dat deden wij altijd al. Dat werd toen een kreet. Maar dat moet wel goed zijn. In deze schuur kan dat. Heb je een woning en het lekt door... hier tocht het er zo weer uit, als er een beetje water binnenkomt. In een woning met isolatie is dat toch anders. Dan moet je zorgen dat het dicht is. Hier moet je proberen zoveel mogelijk te blijven. Ik heb altijd voor mezelf gehouden: sinds 1950, 1960 is die molen niet meer rendabel. Die eigenaar wilde daarvoor altijd al... Hij zei: 'Daar moeten we zuinig op zijn'. Er is er maar één op deze wereld. Dan denk ik: dan moet je het vanaf dat moment worden behouden. Dat moet je zoveel mogelijk in tact houden. Je moet geen wijzigingen aanbrengen. Je moet niet naar oude foto's kijken: we kunnen dit er nog aanhangen, want daar zat dat... In alle tijden veranderen dingen, hè? Ook vroeger, bijvoorbeeld een klein lullig voorbeeldje, aan het eind staat een schutting naar de sloot toe. Je ziet gewoon elke 20 jaar een andere schutting staan. Welke moet je nou kiezen? Dat is dan zo en je moet natuurlijk gewoon zeggen: 'In 1960 is hij overgegaan naar de papierfabrikanten, dan is hij niet meer rendabel. Dan moet de molen gesponsord worden om in bedrijf te blijven'. Dat moet je proberen vast te houden. Dan moet je daar niet te veel vanaf wijken.

Interviewer: Ja, dat is gewoon jouw ijkpunt voor alle werkzaamheden die aan een molen moeten gebeuren.

Arie Butterman: In wezen, of je moet een hele goede reden hebben om dat te veranderen.

Interviewer: Dat geldt voor De Schoolmeester, maar in wezen sta jij er in algemene zin ook zo in?

Arie Butterman: Ja, ik woon zelf in de Schermer en daar houden we 1929 aan. Toen zijn de laatste molens stilgezet en dat is een beetje je ijkpunt. Als je natuurlijk blijft veranderen, dan hebben we straks een monument naar ons ideaalbeeld. Of weet ik wat voor beeld. Iedereen vindt het prachtig, maar het is niet wat je zoekt. Je wilt een bepaalde tijd laten zien. Hoe

maakte men toen papier? Hoe maalden ze toen meel? Een korenmolen, eigenlijk bedoel ik een meelmolen, moet ik zeggen in de Zaanstreek. Als je bijvoorbeeld Santpoort (molen De Zandhaas, red.) neemt, die molen is gewoon een bedrijf. Dat bedrijf gaat door, dus daar zit een ontwikkeling in. Dat moet je wel mee kunnen nemen. Hij moet wel zijn brood kunnen blijven verdienen. Hier weet je zeker al dat je je brood er niet mee kan verdienen. Hier zeggen we: 'Stabiliseren'. Dat is één van mijn opdrachten. Arie, denk erom, het is een bedrijf, geen museum. Dat is één van de dingen die mij verteld is. Daar houd ik me aan. Dat is mijn ding.

Interviewer: Ja, in wezen is dat de missie die je bij het begin kreeg. Het is geen museum, maar een bedrijf. Je moet ervoor zorgen dat de molen blijft werken.

Arie Butterman: Een bedrijf is iets wat papier fabriceert en waar af en toe bezoekers komen. Een museum is iets waar heel veel bezoekers komen en geen papier wordt gemaakt. Of andere dingen.

Interviewer: Goed Arie, dat papier maken, is in wezen al een eeuwenoud ambacht. Het werd al gedaan door talloze voorgangers, voordat jij hier aan de slag ging. Kun jij vertellen van wat nu het verschil is tussen een eeuw geleden en nu, zoals jij nu te werk gaat?

Arie Butterman: Het verschil zit hem voornamelijk in het aantal mensen dat hier werkt. Heel vroeger werd papier geschept met de hand, met een zeef. Uit een bak met stof geschept, maak je een vel papier. Dat is handscheppen. In 1877 is er een papiermachine in de molen gekomen, aangedreven door een stoommachine. Daar werd dan het papier, wat wij nu nog steeds maken, gemaakt. Dat heet Zaansch Bord en dan Zaansch met 'sch' uiteraard en bord met een hoofdletter om hier ergens mee te onderscheiden. Maar toen werkten er dertien man. Je had molenaars, je had papiermakers, koetsers en scheppers, van alles en nog wat. Dat is in de loop der jaren afgenomen, ook doordat het te duur werd allemaal, de economie. Molens raakten uit de tijd.

Van Gelder begon te groeien, die maakte het veel sneller, maar niet dat mooie Zaansch Bord. Dat zijn wij de enige in de hele wereld. Op een gegeven moment, in '66, ging de laatste van die dertien man met pensioen. Dat was Teun op der Heide. Dat was overigens de eerste die op z'n vijfenzestigste stopte, want toen hadden we net vадertje Drees gehaald. Hij mocht met 65 eruit. Die mensen daarvoor, die werkten over het algemeen tot hun zeventigste, tweeënzeventigste voordat ze stopten. Die dertien man, die hadden allemaal hun eigen taak. Daar werd niet geruild of gewisseld. Je had je taak en je werd allemaal betaald naar jouw taak. Ze werkten aanvankelijk zestien uur per dag, zes dagen in de week en 's winters wat korter. Dan was het twaalf uur, van zes tot zes. Dat was aan het eind al wat minder.

Omdat er weinig economie aan de molen zat, weinig verkoop, is die man, die laatste molenaar, die zat in zijn uppie, met een hulpje die ouder was als hij. Die deed dat voor z'n borreltje. Dan ging die 's winters in de Kartonage werken van de eigenaar. Toen hij stopte in '66, is Klaas Knaap daarna begonnen, die was toen al dik in de 50. Die heeft er zeven jaar tot zijn pensioen gewerkt. Ook alleen met hulp van die leerlingen. Dat is ongeveer die tijd begonnen, de jaren '60. Maar het was altijd een eenmansbedrijfje op het eind. Uiteraard doe je dan niet zoveel als dertien man. Je doet gewoon wat en die verkoop, die lag zo'n beetje op 0,2. Dat was een heel klein beetje, bijna geen interesse meer in dat papier. Dat was in feite gewoon pakpapier.

Vroeger werd het gebruikt om spijkerzakken van te maken, onder andere. Toen ik hier kwam, toen stond er naast de deur: 'Verboden toegang'. Je was niet open. Het was een bedrijf in werking, nog steeds zoals dat altijd ging. Alleen met één man, in plaats van dertien. En op

een gegeven moment, mijn opdracht was... Ik werd molenaar. Daar werd min of meer gezegd: men wil die molen bewaren, want er is er maar één van en jij, we hebben de indruk dat jij het leuk vindt om ermee te werken. Dat combineert mooi. Wij zorgen voor de financiën en jij voor de molen. Dat hebben we 50 jaar volgehouden. Maar er stond 'Verboden toegang' naast de deur. Op een gegeven moment denk je: het is leuk, je gaat hem bewaren voor het nageslacht, maar wanneer mogen die er dan in?

Ik deed dat dan zo: als ik papier ging maken, lekker druk en als je de molen draait, papier maken, dan had je veel werk. Dan deed ik de deur toe en dan was ik dicht. Maar als ik alleen met de molen draaide en ik was dan papier aan het nakijken of zo, dat ik denk... Dan hing ik er een wit bordje overheen. Dat was het blanco. Als ik dacht van: het is wel leuk als er wat komt, dan draaide ik het om en dan was het ingang. In 1976, de laatste dag van dat jaar is de molen verkocht door De Papierfabrikanten aan De Zaanse Molen, want ze vonden dat hun veel meer verstand van molens hadden en dat was veel beter op zijn plek voor het behoud. Dat is ook gebeurd en toen kwam De Zaanse Molen met een bordje met prijzen: Terecht, daar is niks mis mee.

Toen ging het 'Verboden toegang', is het weggeruimd en er kwam een prijs en mocht je erin. Maar het papier maken op zich, dat in feite... Nu doet mijn zoon Ron het. Die maakt nog steeds op dezelfde machine het papier. Een machine van 1877. Alleen de stoommachine, die is vervangen door benzine, diesel en sinds kort is dat elektrisch. Maar dat is alleen maar de aandrijving. De machine blijft werken. Wat we wel gedaan hebben, tussendoor eens een keer: een schepkuip geplaatst met een schoorsteen. Die werden verwarmd vroeger. Zodat de bezoeker nu ook kan zien hoe het voor de machine ging. We scheppen niet voor het productie, maar om te laten zien, met groepen rondleiding, scheppen we een paar vellen. Dat hebben we er bij gedaan. Hele mooie oude onderstellen.

Interviewer: Wat je in het voorgesprekje daarnet al zei van: jullie maken gewoon papier, sowieso dat je een voorraad hebt. Het is niet zo dat je in opdracht papier maakt?

Arie Butterman: Nee, we hebben zelden opdrachten, want... Kijk, een opdracht van een... bijvoorbeeld De Hollandsche Molen, die heb diploma's nodig en die moeten volgende week klaarliggen, want dan hebben ze weer vier geslaagden. En zo werkt dat bij ons niet. Je moet kijken of het in voorraad is, dan kun je het kopen. Als je praat over een opdracht, dan moet je daar een vier, vijf maanden voor uittrekken. Dat geduld is er tegenwoordig niet meer. Dat is niet te doen. Wij maken het Zaanse Bord, we stapelen dat op zolder op en als er een klant komt, dan kan die kiezen uit wat we hebben.

Interviewer: Zo werkte je al van het begin? Op die manier, zoals jij hier kwam? Jullie maken gewoon...

Arie Butterman: In het begin kwam er nooit een klant binnen, want er stond 'Verboden toegang' bij de deur. Er kwam hier nooit iemand. De orders, die kwamen via de firma De Jong in Westzaan. Die was inmiddels van Van Gelder geworden. Daar kwam nog wel eens een ordertje binnen. Maar je moet je voorstellen dat daar per jaar, 150, 200 kilo papier uitging. Later, als je dan kijkt naar hoe de wereld draaide. In de jaren 80, hadden we heel veel kunstenaars die papier kwamen kopen. Er was toen een onwijs goeie BKR regeling, Beeldende Kunstenaars Regeling. Die mensen, die daarvoor in aanmerking kwamen, die kochten een vel papier, die gaven daar wat vegen overheen en die leverden ze bij de gemeente in. Daar kregen ze geld voor en dat ging in de kelder of op zolder. Na tien jaar waren die kelders en zolders vol.

Toen hebben ze die regeling iets versoberd, want het werd iets te gortig. En toen was ik die

klant kwijt. Ik bedoel: d'r kwamen geen mensen meer papier kopen omdat ze kunstenaar waren.

Interviewer: Zelfs Anton Heyboer is voorbij gekomen, kan dat?

Arie Butterman: Ja, dat is effe later, maar die had geen BKR regeling, denk ik. Die had andere ideeën. En Anton Heyboer belde een keer op. Ik wist helemaal niet wie Anton Heyboer was. Hij zegt: dit en dat en ik heb het vroeger gebruikt, dat papier. Hij zegt: hebben jullie dat nog en dit...? Ik zeg: dat kan, dat kun je kopen bij ons. Maar hij begon gelijk over heel veel. Kijk, normaal gesproken kopen de mensen drie velletjes, vier velletjes. Hij zegt: een stapeltje dit en een stapeltje dat. Ik zeg: dat kost nogal wat. Hij zegt: 'Ik ben Anton Heyboer'. Ik zeg: 'Dat kan, maar dat weet..., dat kan ik niet beoordelen'.

Interviewer: Maar toen stuurde die iemand en die vroeg dan wat de hele voorraad kostte?

Arie Butterman: Ja. Dat heb ik opgegeven en toen zei die: 'Dan kom ik morgen met geld en ik kom het halen'. Kom maar halen en toen was ik leeg. Dat was net in de tijd dat je, die klanten, die kunstenaars, was je kwijt. De voorraadstapels groeiden. Hij kocht in één keer alles. Dan kan je weer meer produceren.

Interviewer: Ik wou zeggen: goeie zaak.

Arie Butterman: Dat ging goed en in de jaren 90, dat was het begin, weet je. In de loop van de jaren 90, zijn de boekbinders het gaan herontdekken. Gebruiken het heel veel, handboekbinders, om een mooie omslag te maken. Zelf een boekje maken, kaftje eromheen. Dat gaat ook altijd met kleine hoeveelheden, maar dat gaat door. Zo is dat heel langzaam gaan groeien. Op een gegeven moment in '95, '94, toen had ik hier een groep boekbinders. Heb ik rondgeleid en die zegt: 'Goh! Wat een prachtig papier! Wij hebben binnenkort een beurs in ARTIS, een boekbindbeurs en een drukkersbeurs. Daar moet je gaan staan met je papier, dan kan je papier verkopen!' Dat is niet mijn ding. Ik ga niet roepen van: 'Dat moet je kopen, want dat is hartstikke goed'. Als jij binnenkomt en je zegt: 'Dat vind ik mooi.', kan je dat kopen. Ja, zegt ie later, hij zegt: 'Weet je wat, je huurt een tafeltje, je krijgt gratis een stoel en je gaat gewoon zitten. Je legt je spullen neer en je wacht het af'. Dat heb ik toen voor een keer gedaan en ik had zo'n goeie dag dat, ik heb daarna, vanaf '94... Elk jaar ga ik naar de boekbindbeurs en ik ga rustig op m'n stoeltje zitten en ik wacht rustig af wat de mensen willen. Dat doen we dan in Leiden. Een weekend is het vanuit Leiden. We gaan naar Sint-Niklaas en we zijn een aantal, bijna 20 jaar, naar Keulen gegaan, op een zondag. Dat is nu afgelopen. We doen nu alleen Leiden en Sint-Niklaas.

Interviewer: Dat doe je nog wel?

Arie Butterman: Ja, dat doe ik nog steeds. Ik deed dat altijd met mijn oudste zoon. Die was altijd de trekker er van. Die zegt: je moet heen. Die is helaas op zijn eenenveertigste overleden, van het jaar. Ik ben evengoed in november naar de Pieterskerk in Leiden gegaan. Ik denk: dat moeten we dan maar volhouden. Het is een aardige verkooppunt.

Interviewer: Ja, want dat levert wel wat op?

Arie Butterman: Inmiddels zitten we op een 600 kilo per jaar. In al die jaren, groeit dat.

Interviewer: Goed Arie, ik realiseer me wel dat wij nu in de enige werkende windpapiermolen van de wereld zitten. Jij werkt hier al ruim 50 jaar. Ik kan me voorstellen: het is voor jou misschien iets gewoons, maar zo gewoon is dat niet. Betekent dit gegeven iets voor jou persoonlijk, dat je echt op een unieke molen werkzaam bent?

Arie Butterman: Nou, alleen dat... Uiteraard weet je dat die de enige is. Maar ik ben hier gevraagd om molenaar te worden. Ik heb er niet naar gesolliciteerd. Ik ben altijd zo druk bezig geweest dat ik daar niet bij heb stilgestaan dat die de enige is. Je weet het natuurlijk en de mensen vragen het, zoals jij nu. Maar ik ben daar nooit echt mee bezig geweest van: ik doe iets unieks, nee. Ik ben gewoon altijd met de molen bezig geweest, altijd met m'n werk bezig geweest en geprobeerd om die molen in stand te houden. Dat had ook een andere molen kunnen zijn, bij wijze van spreken. Dat is meer mijn instelling. Nu ben ik aan het eind, 50 jaar, en ik ben nu vrijwilliger, af en toe een dagje. Andere mensen gaan de regie overnemen. Ik heb ook altijd gezegd: het is niet van mij, het is van De Zaaansche Molen of van wie dan ook. Het is niet mijn... Op een gegeven moment stop ik. Ik had zelfs klanten die zeiden van: we gaan papier kopen bij Arie Butterman, voor Zaaansch Bord moet je bij Arie zijn. Ik zei: 'Nee, je moet bij De Schoolmeester zijn. Eens stop ik, dan weet je niet meer waar je heen moet'. Dus nee, ik heb dat altijd wel geweten dat je de enige bent, maar nooit bewust dat ik denk van: jongens, jongens, stel dat er wat gebeurt, dan zitten ze ermee. Nee.

Interviewer: Nou Ron de zaak heeft overgenomen, om het maar even zo te zeggen, ben je er blij om, of had het ook ieder ander kunnen zijn die...?

Arie Butterman: Nou, kijk...

Interviewer: Van De Schoolmeester uit bekeken dan hè.

Arie Butterman: Ja kijk, je zoekt iemand die goed voor de molen is. Dat is het belangrijkste. Ik heb de indruk dat ik dat altijd geweest ben, voor de molen zelf. Op een gegeven moment dacht ik, dat dacht ik eigenlijk al vanaf mijn achttiende: ik werk tot mijn vijftenzestigste en dan zien we wel weer wat ik dan ga doen, laat ik eerst genieten. Dus ik heb 50 jaar hier genoten van mijn werk. Ik denk: als ik 64 ben, dan gaan we maar eens om ons heen kijken: wat is er te beleven? Wie wil dat overnemen? Toen ik 63 was, toen kwam de voorzitter hier. Hij zegt: je begint aardig te verkleuren op je hoofd, dus misschien wordt het tijd om eens naar een opvolger te zoeken. Dus hij zegt: 'Wij willen gaan kijken'. Ik zeg: doe je dat. Nou is mijn zoon Ron, die is molenmaker geweest, en die had - niet tegen mij maar tegen mijn vrouw - ooit eens gezegd van: nou, als die ouwe echt opstapt, dan is het misschien wel wat, maar voorlopig nog niet. Toen heb ik hem opgebeld. Ik zeg: 'Je hebt dat en dat gezegd'. Ik zeg: 'Denk er zelf over na, voor mij hoeft je het niet te doen, want je moet het zelf willen. Als je het zelf niet wil, moet je er niet aan beginnen'. Ik zeg: 'Maar nu zoeken ze iemand, over een paar jaar niet meer'. Tenminste daar ga ik vanuit dat dat niet meer nodig is. Toen heeft hij... Een paar weken later belde hij me op. Hij zegt: 'Geef me maar op'. Hij zegt: 'Ik wil het wel gaan doen'. Zo is hij aangenomen. Ze zijn ook direct gestopt met zoeken.

Interviewer: Ja, precies, want hij liep... Liep hij al daarvoor, al een beetje mee, een keer? Hij wist wel wat meer van het papier maken af, of helemaal niet?

Arie Butterman: Nou kijk, al mijn kinderen nam ik vanaf de geboorte mee naar de molen af en toe. Ron is van '86. In '86 is hier de pakkamer helemaal vernieuwd. In oktober, november hielden ze een feestje ter opening, ter afronding. Ron is van oktober, die stond hier op tafel bij de kachel in zijn wiegje terwijl we het feest gaven. Hij is er nog net niet geboren, maar binnen twee weken stond hij hier.

Interviewer: Ja, maar hij was ook later, was hij ook wel geïnteresseerd in wat je deed? Ik bedoel...

Arie Butterman: Ja, voornamelijk... Toentertijd eerst molen bouwen, molen maken, hij was altijd aan het restaureren en hij werkte bij een molenmaker en dat ging altijd... Met Molendagen kwam hij weleens helpen en zo. Ik heb een clubje vrijwilligers eromheen die,

sommigen al 50 jaar, ook komen, bijna 50 jaar, net even korter dan ik en die komen dan... Die hebben hun eigen werk, dus door de week, als ik werk, zijn zij ook aan het werk en in het weekend kom ik meestal niet hier, dan... Maar met Molendagen zijn er een aantal, die komen dan, of papier maken of de molen laten draaien of het scheppen of wat ook. Zo hebben we een kleine groepje. Ik heb ook altijd gezegd: mocht mij wat overkomen, dan kunnen zij allemaal hun eigen stukje...

Interviewer: Ja, want ik wou zeggen...

Arie Butterman: Hoe je dat gaat doen. In '18, '19, 2019, toen hebben twee voorzitters van twee fondsen gezegd van: ja, we willen toch dat het vastgelegd wordt, wil je daar aan meewerken? Dan maken we een film over De Schoolmeester met Arie Butterman. Mocht er dan wat gebeuren, en ook wat er ook gebeurt... hebben we altijd nog de film en dan zou een eventuele opvolger daar wat mee kunnen doen.

Die film is gemaakt, ik geloof anderhalf uur is die. Er zitten ook wel sprekers tussen trouwens, maar ik ben geloof ik een uur aan het woord. Daar leg ik uit van a tot z hoe die molen werkt, wat je doet. En nou ja, men wilde dat iets uitgebreider doen. Dus daar zit ook een directeur van de Vereniging van Papierfabrikanten in, een directeur van een papier-, er zit iemand van De Zaanse Molen in, wat is hun visie op de toekomst? Het in bedrijf houden met één man. Ik zei: 'Als jullie het breder wilden, dan vind ik het wel leuk als je het Guispad waar wij aan staan, daar hebben.... Het is twee kilometer lang, maar daar hebben tien molens gestaan, waarvan acht papiermolens'. Ik zeg: 'Dan wandel ik met die cameraman erlangs en ik vertel wat je links en rechts gezien zou kunnen hebben'.

Interviewer: Ja, precies.

Arie Butterman: Daar hebben ze uit de beeldbank van de Zaanse molen foto's gehaald. Dus ik sta te vertellen en dan zie je 'plop' dat beeld van honderd jaar terug. Dat is een leuk geheel geworden, alleen nu moet die nog eens een keer in omloop gaan.

Interviewer: Ja, precies, en dat is de volgende stap. Oké.

Interviewer: Arie, de molen is natuurlijk uniek en dat trekt dus ook publiek, want die willen ook wel even zien hoe het er hier aan toe gaat. Ben je daar blij mee? Is dat altijd leuk geweest? En wanneer ben je eigenlijk begonnen om publiek serieus te ontvangen? En wie komen er hier zoal?

Arie Butterman: Nou, wat ik al gezegd heb, toen ik hier kwam, stond er 'verboden toegang', dus toen kwam er geen publiek. En toen '72, dus '72, '73, begon dat Gilde, begon op te komen. Dus dan kreeg je molenaars die toch voorzichtig aanklopten van: mag ik even kijken? Nou, dat mocht altijd dan. En later, toen hij van De Zaanse Molen was (per 1-1-1977, red.) en daar een prijskaartje aan hing, toen kwam er ook af en toe een schoolklas. En dat was dan gewoon een schoolklas die belt naar de molen: 'Kan ik komen?' 'Ja, hoor, dat is goed'. En zo heb ik niet alleen schoolklassen, maar ook bedrijfsuitjes, drukkerijen, noem maar op, 'van alles' op bezoek gehad. En wat ik in het begin al aangaf, het publiek vraagt en dan ga je over dingen nadenken en mijn eerste rondleiding was gewoon een privé iemand en dan stond je met tien minuten buiten en dan had ik gewoon gezegd: 'Daar wordt dat en dat'. En nu heb ik moeite om bezoekers binnen een uur eruit te werken. Want je verhaal groeit, door de interesse die er is. En je kan er... op zo'n moment zit er zoveel in je hoofd, je kan niet alles vertellen. Je moet dus echt wel een standaard rondleiding maken waar, zo van: 'zo wordt papier gemaakt. En je reageert op de vragen die uit de groep zelf komen en daar wordt het ietsje langer van. Maar je kan niet zeggen van: ik ga alles wat ik weet vertellen, want dan worden die mensen helemaal gek.

Interviewer: En dat zeg je ook aan het begin?

Arie Butterman: Nee.

Interviewer: Stel maar vragen?

Arie Butterman: Ja, ze mogen altijd vragen, maar dat kan je gewoon met een kwinkslag doen. Bijvoorbeeld in het begin, in het scheurhok. Nou, dan zeg je: "Hier worden de vodden gescheurd. Vroeger door vrouwen en kinderen. En daar zaten vlooiën en luizen en remsporen in. Dat was niet allemaal even fris'. En ik zei: 'Nou, je verdiende heel weinig, maar die vlooiën en luizen mocht je gratis meenemen'. Nou, dan heb je gewoon een... Ze begrijpen wat je bedoelt en... Maar dan komen ze even los. Dat is gewoon even een dingetje. Kijk, een ander voorbeeld. Ik ging dus, wat ik al zei, veel naar De Kat, tussen het publiek staan. Op een gegeven moment is er een vrouw met drie bezoekers, drie gasten en die vraagt aan de molenaar: kunt u ons uitleggen hoe die vang werkt, hoe die rem van die molen werkt? Ja, dat kan ik, maar... Nou, maar toen begon-ie een mop te vertellen over de vijfde wiek en nou, noem maar op. Nou, dat ding had een baard tot sint juttemis, dus ik zeg, ik liep weg. Toen later was ik beneden, die mensen lopen naar de uitgang en toen hoor ik haar zeggen tegen die drie mensen: 'Ik heb hem nu drie keer gevraagd hoe dat werkt, ik heb drie moppen gehoord, maar ik weet nog steeds niet hoe die molen stil wordt gezet'. En toen dacht ik al van: daar komen die mensen dus niet voor. En wat je dus moet doen, ik hoor het wel meer mensen, dan vragen ze weer hoe dit en dat. Denk ik: nee, voor hun is het nieuw en dat moet je altijd blijven beseffen. Jij weet hoe het werkt, maar zij stellen die vraag opnieuw. Zij willen weten hoe dat werkt. Nou, dan leg jij dat uit. En dat heb ik altijd gedaan en met plezier. En in het begin had ik er ook moeite mee, maar dat is natuurlijk... Kijk, je bent molenaar, jij weet alles. Tenminste jij..., zo moet het van Knaap en dus zo doe je dat. Maar dan door die vragen ga je... Maar en zo zachtjes aan komt er meer in je hoofd. Meer geschiedenis. Maar ook bijvoorbeeld een schoolklas rondleiden. Als jij groep 3, 4 hebt, nou, die zijn echt klein en dan sta jij heel serieus over een maaltijd te vertellen, dat er een rol in zit, met messen et cetera en dan zegt zo'n kind: 'Slaapt u hier ook, meneer?' Dan denk je: pleur op. Daar kom ik niet voor. Nou, na een paar jaar en je hebt zelf inmiddels kinderen en dan weet je dat kinderhoofden anders werken als wij en dan zeg je: 'Nee, hoor, ik slaap thuis naast mijn vrouw, net als jouw vader naast je moeder'. Snap je?

Interviewer: Ja.

Arie Butterman: Begrijp je dan... En je moet ook antwoord geven, maar dat is gewoon... Dat leer je in de tijd. Iemand die een vraag heeft, die blijft daarmee rondlopen, wat je ook vertelt. Stel, ik wil vragen: 'Hoe werkt die rem?' Jij vertelt mij heel uitgebreid hoe die rem werkt. Ik heb er niks van verstaan en mijn vraag is: hoe werkt die rem, meneer? Dat gebeurt. En dat heb ik al heel vroeg in de gaten gehad, dat je... je moet gelijk antwoord geven. En zo heb ik hier mensen in rolstoelen binnen gehad. Ik heb van alles... En ik doe altijd... Ieder mens is gewoon een mens. Wat er ook aan mankeert en of ze nu hoog of laag in de orde staan, dat maakt me allemaal niks uit. Ik vertel...

Interviewer: Is er nog ontwikkeling in geweest?

Arie Butterman: Ik vertel het verhaal. Ja, natuurlijk ontwikkelingen.

Interviewer: Ik bedoel, is ook wat het publiek zelf betreft. Is het drukker geworden, bijvoorbeeld? Is er nu?

Arie Butterman: Nou, dat varieert hier altijd. Kijk, De Zaanse Schans is vlakbij. Daar loopt het over van het volk, maar niet deze kant op. Dus nu is dat niet zo erg. Wat we hier voornamelijk krijgen, zijn dus schoolklassen, echt bedrijfsuitjes die geïnteresseerd in het papier zijn. En zo heb ik bijvoorbeeld weleens gehad, dat was een conservator van het Art Museum in New York, die zegt: 'Ik heb ook westerse kunst en ik wil weten hoe dat gemaakt is'. Nou, ik ben een paar uur met haar op pad geweest. Alles wat je vertelde, dat vrat ze op, dat nam ze op. Heel geïnteresseerd en dat is natuurlijk het leukste, als de mensen geïnteresseerd zijn. Als iemand gewoon een.....uitje heeft, dan denkt hij van: o, ja, ja, ja. Dat varieert natuurlijk, maar iedere groep is anders en dat is gewoon verschillend. Je kan niet zeggen, er komt een groep binnen en dat is zo, zo gaat dat. Nee, dat weet je niet.

Interviewer: Dat snap ik.

Arie Butterman: Een voorbeeld. Ik had twee schoolklassen achter elkaar en de eerste kwam binnen, er was een schoolmeester bij. Niet dat dat wat zegt, maar ik begin rond te leiden. En van het begin... Je moet je dus voorstellen dat je een uur praat tegen die groep. Van het begin tot het eind waren ze druk bezig, van alles aan het doen behalve luisteren. Toen dacht ik echt van: jeetje, nu komt er nog een groep en ik heb helemaal geen zin meer, mijn dag is... die is al bezet. Die groep, die komt binnen en daar was dan een juffrouw bij en één keer hief ze haar vinger op, toen iemand wat deed, voor de rest niks. Maar aan het eind hadden ze allemaal nog een vraag en niet over wat ik verteld had, maar van wat erbij kwam.

Interviewer: Precies.

Arie Butterman: En dat maakt het dan weer... En je hebt soms gewoon een schoolklas dat je denkt: dat is zo druk en dan zoek je altijd eventjes naar één kind wat wel jou aankijkt en luistert. Denk ik: jongen, voor jou doe ik het en voor de rest niet. Maar over het algemeen gaat dat heel goed. Het verschil met vroeger is wel, kijk, dat weet jij ook, als jij een schoolreisje had, dan ging je eerst iets educatiefs doen en daarna naar de speeltuin. Dat educatieve interesseerde je geen flikker, want je wou naar de speeltuin.

Interviewer: Naar de speeltuin.

Arie Butterman: Maar nu zijn ze allemaal bezig met een project, 'papier' of 'boeken' of 'schrijven', of... En daar past dat papier in. Dus ze gaan van school, ze praten over het papier, ze hebben het al over die molen gehad, ze gaan naar die molen en daarna gaan ze weer verder met dat project. Dus dan heb je een hele andere binding met die molen, als dat jij denkt van: nou, schiet op, want ik wil naar die speeltuin toe.

Interviewer: Dus dat is wel echt iets...

Arie: Dat is wel...

Interviewer: Dat verandert.

Arie: Dat natuurlijk wel.

Interviewer: Oké.

Interviewer: Goed, Arie, je bent ruim 50 jaar hier actief geweest en je bent hier nog, nou, ik zal niet zeggen, bijna dagelijks, maar toch wel heel vaak te vinden. Maar er komt een moment dat je de molen echt achterlaat. Hoe kijk je terug op die carrière hier op De Schoolmeester? Moet ik woorden als trots gebruiken? Of heb je liever een ander woord?

Arie Butterman: Nou, het woord trots, dat staat niet in mijn woordenboek, maar tevreden, denk ik dat... Kijk, als je ziet hoe je begon en wat je allemaal gedaan hebt, aan werkzaamheden, aan klusjes et cetera en ik heb altijd, wat ik al zei, zoveel mogelijk meegewerkt met dingen. En soms ook wel tegengehouden dat je denkt van: dat moet niet zo, dat zou ik anders doen. Je bent natuurlijk gewoon voor die molen bezig, nooit voor jezelf. En als ik dan na 50 jaar kijk wat er gepasseerd is aan restauraties et cetera en hoe het met de klanten gaat, wereldwijd verkopen we tegenwoordig, dan kan ik zeggen dat je tevreden ermee stopt. Dat kan. En je hoopt dat de volgende generatie, in dit geval letterlijk, maar, dat die dat ook zo blijft doen. Alhoewel ik nu al merk dat er een kleine frictie is, niet met de molenaar, maar met de technische kanten. Maar goed dat, laten we maar even zoals het is.

Interviewer: Maar kost het jou nu ook moeite om het los te laten?

Arie Butterman: Nou, aan één kant niet, ik heb gewoon gezegd indertijd, als ik 65 ben, dan stop ik. En dat moet ook dan. Dan moet een ander het maar weer gaan doen. Nou, mijn pensioenfonds, dat vond dat ik wel tot mijn 68ste kon werken, dus dat heb ik ook gedaan. Zodoende kon ik ook die 50 jaar volmaken. En doordat je zoon het overneemt, ga je toch even makkelijker weer terug, even helpen. Zoals vandaag ben ik papier aan het ophangen, zoals je zo pas zag. Hij heeft een hele berg papier gemaakt en dat moet er voor de kerst allemaal nog in. En eigenlijk heeft hij nog wat wat hij wil. En nou, zeg ik, kom ik wel helpen. Want het is gewoon je ding. Het is 50 jaar, ben je ermee bezig geweest en het is natuurlijk altijd ermee bezig zijn, dat. De klanten ook, 's avonds zit ik te e-mailen. Ik zit nu nog steeds, doe ik die e-mails voor hem, hoor. Hij zegt... Als hij... Over een order of zo, geef ik meestal het antwoord. Ik maak nog steeds de kas op en... Maar als hij zegt van: nou, dat doe ik wel, maar dat gaat hij niet doen, denk ik, dan...

Interviewer: Dus je blijft...

Arie Butterman: ...stop ik gewoon. Dus je blijft gewoon betrokken erbij en dat is toch ook leuk natuurlijk. Kijk, mijn voorganger, die kwam ook regelmatig langs, maar die ging niet meer helpen of zo. Maar wel als ik bijvoorbeeld een speciale dag had, dan kwam hij nog weleens papier maken of zo. En voor de rest, wat het publiek betreft, ik zeg altijd, wat ik net ook al zei: je moet ze gewoon allemaal hetzelfde behandelen. Iedereen is gelijk en daar moet je geen onderscheid in maken.

Interviewer: En als je naar de toekomst kijkt, dan zeg je van: die molen, zoals die er nu bij staat, zo moeten we hem houden?

Arie Butterman: Dat is mijn ding en dat... Je moet geen wijzigingen aanbrengen aan iets wat goed werkt en wat er allemaal is. En als je ook een bepaald beeld wil. Kijk, je kan natuurlijk... Laat ik een ander voorbeeldje geven. Toen ik hier net zat, kreeg ik dus die leerlingen van Van Gelder. Wij malen de stof in een voorraadbak en daarna moet het opgelost worden in een andere bak. Dan schep je het uit de bak, in een kruiwagen, je rijdt die kruiwagen drie meter verder en dan schep je het weer in die andere bak. Die knul, die zegt van: 'Een lopend bandje, hoef ik het maar één keer op te scheppen'. Ik zeg: 'Kijk, dat heb je dus in die

papierfabriek gezien, maar als we dáár aan gaan, dan kan je net zo goed in die fabriek gaan werken, dan ben je klaar'. Dus dat is nu juist het verschil. Wij moeten laten zien hoe het was en niet wat je ervan kan maken. Want dan ga je naar een moderne fabriek toe. Daar moet je dus... En ook geen... Een ander voorbeeldje. Ik had een vrijwilliger, Joop Klein, die ging op een gegeven moment naar Oost-Duitsland. Daar staan ook nog papiermolens. Een soortgelijke papiermachine. Daar zat een dingetje op dat bepaalt hoe dik je papier is. Dan gaat er een belletje en dan moet je hem afnemen. Wij tellen gewoon: één, twee, drie, omwentelingen of 30 lagen, net wat je wil. Dan komt hij hier. Hij zegt: 'Dat is wel makkelijk. Even dat belletje erop zetten'. Ik zeg: 'Joop, je mag overal heen gaan, waar ook ter wereld, je mag alle papiermolens gaan bekijken, maar kom nooit met een uitvinding van een ander bij ons aan, want dat maakt nu juist de verschillen'. En dat geldt hier in Nederland ook. Je hebt De Middelste Molen in Loenen. Hetzelfde bouwjaar ongeveer, maar het is een hele andere machine en dat moet je zo houden.

Interviewer: Goed, Arie, nou, je bent je leven lang, bij wijze van spreken, op De Schoolmeester actief geweest, maar je had ook nog andere dingen, heb je gedaan. En nu ten eerste je opleiding, je hebt de molenaarsopleiding gevolgd. En hoe ging dat eigenlijk? En wat heb je daarna gedaan?

Arie Butterman: Nou, kijk, ik ben hier in april '72 begonnen op De Schoolmeester, met Knaap samen. En toen was ik nog... Ik had net vijf lessen gehad op Het Pink, bij Jo Vooren. En daar ben ik mee doorgedaan. Ik heb netjes mijn cursus afgemaakt en ik heb op 12 augustus '72 examen gedaan op de molen van de Berkmeerpolder, dus in Heerhugowaard, die kant uit. Daar zat toen Nel Veldman-van Leijen, toen zat zij daarop. Later naar Zeeland verhuisd. Maar die was daar molenaar en daar heb ik examen gedaan, met nog een aantal uiteraard. Toen ik daarvandaan kwam, op mijn brommertje reed ik nog, want ik had... de week daarna heb ik pas mijn autorijbewijs gedaan, reed ik terug door de Schermer en Jo Vooren, die draaide elke zondag op de Museummolen in de Schermer. En ik ging dan met hem mee, want daar leerde ik weer van, enzovoort. En toen ben ik gelijk... Daarnaast heb je Middelmolen C (bedoeld wordt de huidige Ondermolen C, red.) staan en ik ben, dat ik daar langs reed, zag ik die mevrouw buiten staan, ik zeg: 'Ik ben geslaagd, mag ik morgen komen draaien?' En daarna ben ik iets van zeven jaar, heb ik daar elke zondag, in het seizoen dan, in de zomerseizoenen, heb ik daar gedraaid. Daarna reed ik door naar Het Pink. Daar was les. Jo Vooren was les aan het geven. Ik zeg: 'Nou, ik ben geslaagd'. Hij zegt: 'Mooi'. Hij zegt: 'Maar die groep, die wordt zo groot, hij zegt: 'Je kan wel helpen lesgeven'. Nou, ik zeg: 'Dat wil ik wel, maar dan doe ik de praktijk en u de theorie'. Nou, dat was goed. Dus ik heb daar een jaar of zeven, hebben we samen lesgegeven, elke tweede zaterdag van de maand, 's middags. Maar we trokken verder ook veel met elkaar op. We gingen bijvoorbeeld de andere zaterdagen en dan met Joep Kemper (molenaar red.) uit Edam erbij, dan gingen we bijvoorbeeld gewoon met de auto Noord-Holland in. En je moet je natuurlijk voorstellen, in de jaren 70 waren er nog heel veel wrakken. Nu staan al die molens er mooi bij te glimmen, maar toen had je nog heel veel wrakken. Dus je ging Noord-Holland in en Joep, die fotografeerde heel veel. Dus de molens, maar ook de stompen die er stonden, enzovoort. En als er wat draaide, dan stopten we en gingen we even een praatje maken, even kijken. En zo gingen we overal door. Later, of nou, in het begin heb ik ook nog Jo Vooren, die had De Jonge Dirk gebouwd hier in het Westzijderveld, vlakbij De Schoolmeester, en op een gegeven moment, toen zeg ik tegen hem van: 'Je komt er niet zoveel meer, want we zijn altijd maar op pad'. Ik zeg: 'Misschien moet je eens een ander zoeken die hem wil hebben'. Nou, dat was niet de bedoeling, maar een paar maanden later, hij zegt: 'Is het wat voor jou?' Ik zeg: 'Nou', ik zeg: 'Is dat wat voor mij?' Hij zegt: 'Jij legt dan de roeiboot, want het is een eilandje, de roeiboot bij De Schoolmeester en daar kan je even na vieren heen. Nou, daar

heb ik even over nagedacht en toen heb ik hem overgenomen van hem. Het moest helemaal via de notaris uiteraard, en mijn vader moest nog tekenen omdat ik nog niet volwassen was, want toen was je... 21, moest je wel zijn toen. Dus ik heb toen De Jonge Dirk overgenomen en dan ging ik gewoon 's middags, niet elke dag natuurlijk, maar dan ging ik af en toe daarheen. Maar zaterdags bleven we Noord-Holland ingaan, zondags naar de Schermer, elke zondag. En toen, op een gegeven moment, toen heeft een mevrouw Koeman uit Zaandam, die ging een boekje schrijven over de molens van Weesp. En van 't Haantje kon zij nergens het bouwjaar vinden. De rest had ze allemaal beschreven. En toen zegt ze tegen Jo Vooren, dat was een kennis van haar: 'Kun je nu aan een constructie zien hoe oud een molen is?' Nou, in principe moet dat wel kunnen, maar niet altijd. 'Nou', zij zegt, 'dan wil ik daar een keer met elkaar heen gaan en dan gaan we die constructie bekijken van 't Haantje'. En had ze Arie de Koning (directeur/technisch adviseur van De Hollandsche Molen, red.) uitgenodigd, Gerrit Keunen (molendeskundige Rijksdienst voor de Monumentenzorg, red.), en Jo Vooren. En toen kwam Jo Vooren hier. Hij zegt: 'We gaan naar 't Haantje. Hij zegt: 'Maar ik heb jou ook aangemeld als wipmolendeskundige'. 'Ik ben nog nooit van mijn leven in een wipmolen geweest, man'. Maar dat maakt niet uit. Maar ik begreep achteraf, hij wilde graag dat ik reed, want hij had alleen maar een fietsje en hij wilde niet met iemand anders meerijden. Dat zag hij niet zo zitten allemaal. Dus wij naar 't Haantje. En we hebben daar nou, zegt hij: 'Jullie gaan maar kijken'. En ik stond op de stelling. Nou, toen vertelde die molenaar, dat was Fred Oster (destijds landelijk bekende tv-persoonlijkheid, red.), die woonde er toen in, die draaide er ook zelf mee. Maar hij zegt: 'Het probleem is, als ik ga kruien, ten eerste gaat hij onwijs zwaar, maar hij komt met de roed op stelling, maar hij stond zo scheef. Dus ik zeg tegen Jo Vooren, nou, ik zeg: 'we kunnen weleens even kijken'. Nou, hij zegt: moet je even een plankje onder de as, dat hij verhoogd is en een plankje erachter, alle beetje helpen. Nou, dat heeft geresulteerd in dat we met z'n drieën daar een zaterdag of vier, vijf gewerkt hebben. We hebben die as verhoogd en het kruirad, de staart verhoogd en nou, van allerhande dingen. En toen kon hij weer draaien. We hebben hem ook gesmeerd. Op een gegeven moment kon je hem in je eentje zo, hardlopend bij wijze van spreken, rond kruien. Dat ging echt heel vlot. En nou, zo, dat soort klusjes deden we. Maar toen waren we bij De Hollandsche Molen op de jaarvergadering, en daar kwam een mannetje op ons af. Hij zegt: 'Zijn jullie die mannen die bij 't Haantje aan het werk geweest zijn?' Ja, dat zijn wij. Nou, hij zegt: 'Ik heb De Eendracht gekocht'. Nou, gefeliciteerd', zeg ik. Maar hij zei: 'Zouden jullie willen kijken', want hij zei: 'Ik weet ook niet alles. Hij was wel druk al bezig met opknappen en zo. Hij was zelf een nieuw kruirad aan het maken. Nou, dat heeft geresulteerd in een jaar lang..., om de zaterdag, gingen we daarheen.

Interviewer: Jemig.

Arie Butterman: En we hebben daar echt van alles gedaan. Die molen was in de jaren 60 gerestaureerd. En dan kun je dus echt... Want we hadden het zo pas over verschillen van die tijd en deze tijd, in de jaren 60, ook 't Haantje werd gerestaureerd, stond al jaren stil. Er werden nieuwe roeden ingezet, de schilden waren prachtig in de kleur. Dan kwam het hele dorp naar de molen toe. De burgemeester knipte het lintje door, iedereen klapte, ging naar huis en over 25 jaar was-ie weer aan de beurt. Dat was eigenlijk de restauratie van die jaren. En dat merkten we ook bijvoorbeeld bij 't Haantje, hij had geen zeilen. We zeggen: oh, we vinden ergens in de Zaan nog wel een paar ouwe zeilen, dat... Dus wij een paar ouwe zeilen... nog netjes geschilderd, dat het één kleur was. Maar daar zaten geen zeilarmen aan, daar zaten geen kikkers aan, die roeden zijn gewoon zo kaal mogelijk, zo goedkoop mogelijk erin gezet.

Nou, wij hebben allemaal kikkers erin gemaakt, zeilarmen eraan gemaakt en toen kon-ie met twee zeilen draaien. En dat was eigenlijk, nou, bij De Eendracht was dat anders, daar

hadden ze..... de restauratie hield in: het binnenwerk eruit, het zaagwerk. De houten schuren werden in steen vervangen en het was allemaal woning. Je moest met een trappetje door een luikje tot in de kap zien te komen, door een slaapkamer heen. Maar daar hadden ze ook het stellinghek te recht gezet. Dus op bepaalde hoeken kon-ie niet draaien. Dan liep het tegen het stellinghek aan. Dus we hebben al die paaltjes af staan zagen, allemaal verlaagd en verschuind en, nou, een enorm werk geweest. Ik heb daar nog de kap staan schilderen, de middelbalk. Dat kon toen nog, hè. Dan pakte je een ladder van tien meter, twaalf meter en dan ging je daar gewoon op en dan ging je schilderen. Tegenwoordig begint iedereen te zeveren, als je dat gaat doen. Dus je moet nu met een hoogwerker aan de gang. Nu, moet ik zeggen, dan vind ik het niet verkeerd hoor, maar de veiligheid is tegenwoordig iets anders dan in die tijd. Nou, zo hebben we daar dus een hele tijd gewerkt en tussendoor kregen we een brief en dan moet je dus...

Arie Butterman: Maar we waren daar bezig bij De Eendracht en toen kreeg ik een brief thuis en die was gericht aan 'de Molendokters, Poldermolen E, Stompetoren'. Dat was het adres. En hij kwam nog aan ook, want toen had je nog echte post. En dat ging vanuit het bestuur van molen de Gabriël in Kortenhoef (N-H), met het verzoek om daar ook eens te gaan kijken, want we waren toch bezig. Dus we gingen weer verder van huis en we hebben daar bij de Gabriël, nou, dat is ook eigenlijk... Jo Vooren die ging niet meer mee. Hij zegt: 'Zet mij maar bij De Eendracht, jullie redden het wel'. Hij zegt: 'Die staat zo in een bos, dat is gewoon zonde van mijn tijd'. 'Nou', we zeggen: 'We gaan wel even kijken'. Dus we hebben daar wat gerommeld. Op een gegeven moment ook nog zeilen voor.

Interviewer: En welk jaar was het ongeveer, was dat?

Arie Butterman: Nou, dat is, '78, '79, denk ik, of zo. '77, '78. Dus we hebben daar nog het een en ander gedaan. Toen kregen we weer een bericht van molen 't Hoog en Groenland (Baambrugge, Utrecht, red.). Nou, daar zijn we ook nog een paar weken aan het klussen geweest. En toen, en dat is dan in '78 geweest, kwam er in de Schermer een molen vrij. En omdat wij daar natuurlijk altijd in de Museummolen draaiden, de Museummolen en die andere molens, zeiden we altijd tegen de voorzitter van die stichting (destijds Stichting Schermer Molens, red.): 'Jullie moeten een molenaar erin gaan zetten'. Maar er woonde gewoon van alles. Een professor, een dokter en weet ik het allemaal.

Interviewer: O ja.

Arie Butterman: Dus die dingen stonden allemaal stil. Ik zeg: 'Jullie moeten er molenaars in zetten'. 'Ja, maar waar vind ik dan elf molenaars?' Dat hoeft ook niet. Ze gaan niet alle elf opeens weg. Je moet kijken. Nou, dat was allemaal moeilijk. En toen kwam die molen, die zou vrijkomen en ik had het goed thuis, want ik was altijd onderweg met molens en mijn eten stond klaar, mijn bed stond er en de was ook. Dus ik had er helemaal nooit over nagedacht om uit huis te gaan. Maar toen heb ik toch een brief geschreven naar dat bestuur, dat ik er wel in wilde. Alleen maar om te zorgen dat die later niet kon zeggen van: er was niemand. Maar goed, dan ga je toch kijken en dan begint zachtjes aan het besef: misschien toch leuk om uit huis te gaan. Nou, goed, dat ging daar ook allemaal een beetje rommelig en uiteindelijk ben ik in een andere molen in de Schermer terechtgekomen. De Poldermolen E. En dat was in '78. Daar ben ik in december gaan wonen en op 31 december viel de winter in en toen hadden we ook gelijk een goede winter. En dat hield in dat ik dan thuiskwam, dan zette ik de kachel, er was één kachel, die zette ik op zes, dan stond-ie helemaal te ruttelen, het was een oliekachel met twee pitten erin, die stond helemaal te schudden op de rand, zo hard brandde dat. En dan ging ik ervoor zitten, met m'n trui, col dicht, mijn legerjas aan, m'n

voeten op een andere stoel, zodat de wind onder me door trok. Dat was het begin. Leuk binnenkomertje. Nou, dat heb ik in de loop der jaren... En later is mijn vrouw erbij gekomen, hebben we het hele pand geïsoleerd, enzovoort. Nu, na 25 jaar begint dat weer zachtjes aan, dan begint dat los te laten, want een molen is altijd in beweging. Maar ik ben daar toen gaan wonen. En toen heb ik, toen mijn vrouw in '80 zich aanmeldde, zo zachtjes aan werd dat wat serieuzer. En toen heb ik ook gezegd: als ik iemand vind voor De Jonge Dirk die daar serieus mee omgaat, dan doe ik hem weer weg, want op een gegeven moment was ik ook alleen maar met molens bezig.

Interviewer: Nou, dat wou ik ook zeggen.

Arie Butterman: Ik was gewoon hier, vijf dagen aan de werk, draaide thuis, zaterdag gingen we op pad, zondag in de Schermer en nou, die heb ik al verwisseld. Toen ik daar ging wonen, zeg ik: 'Nou, die andere in de Schermer, die moet maar een ander gaan doen'. Maar toen heb ik ook gezegd: 'Nou, De Jonge Dirk, dat wordt nu gewoon te veel'. En toen kwam Hessel de Vries, die kwam hier en die zegt: 'U heeft hem te koop staan? Ik zeg: 'Nee, hoe kom je daarbij?' 'Nou, meneer Vooren had gezegd dat hij...' 'Nou', ik zeg: 'Hij is niet te koop. Ik heb alleen gezegd: als ik iemand vind die serieus ermee is...' Nou, Hessel heeft hem toen gekocht. Maar niet zomaar voor de verkoop, niet om het geld. Ik heb hetzelfde bedrag, wat ik betaald heb, is gewoon ook... Ik heb haar zeven jaar verzorgd, keurig netjes en zo en zo. En dat ging Hessel ook doen, totdat hij helaas ook weer te vroeg heenging.

Interviewer: Ja.

Arie Butterman: Maar goed, dat is een ander verhaal. Dus we hadden De Poldermolen E, daar ben ik gaan wonen en toen ben ik in de Ondermolen C gestopt en zo zachtjes aan gingen we het anders... Wij hebben trouwens, dat had je ook in je archieven kunnen vinden, in, ik denk in '79, de Oorkonde voor Vernuft en Volharding (Jaarlijkse prijs uitgereikt door Stichting Molengiftenfonds voor Vernuft en Volharding) gehad voor al die werkzaamheden aan die molens.

Interviewer: Precies.

Arie Butterman: En in de Schermer, natuurlijk. We hebben De Havik in Grootschermer, daar zijn we aan het klussen geweest. We waren altijd bezig, altijd doen.

Interviewer: Maar elke dag in de molens, eigenlijk?

Arie Butterman: Ja, 's avonds ook.

Interviewer: En dan De Schoolmeester er nog bij.

Arie Butterman: Dat ook.

Interviewer: Als je nu terugkijkt, was dat te gek? Of heb je er nooit geen cent spijt van gehad dat je zoveel hebt gedaan?

Arie Butterman: Nou, dat is heel grappig. Wij trokken veel met elkaar op en kijk, ik werkte hier vijf dagen. Op zaterdag gingen we op pad, wat ik al zei, zondag haalde ik Jo Vooren op gingen we naar de Schermer, naar de Museummolen. Maar vrijdagavond haalde ik hem op en dan gingen we naar Joep in Edam. Gewoon een bakje doen en ook klusjes doen. Ik heb

zijn roede afgekeurd. Ik zeg: 'Je moet stoppen'. En zaterdagavond gingen we altijd naar Jan van Egmond in de Beemster. Dan haalde ik hem weer op, Jo Vooren, en dan gingen we naar de Beemster toe. En de zondagavond gingen we of naar de Neckermolen, naar Witteman of we gingen naar De Lage Hoek, naar Jan Pieterse of we gingen naar de Twiskemolen naar Bob Put en dan hadden we één zondag vrij. En dat ging dus gewoon een jaar of vijf achter elkaar, gewoon zo door. En toen kreeg ik mijn vrouw erbij en dan ga je dingen anders bekijken en dan houdt dat op. En ik heb in die tijd nooit gedacht van: het is te veel, maar daarna dacht ik wel van: het is mooi geweest, op een gegeven moment dan... Het wordt ook een gewoonte. En dan denk je: nou, is er weer wat anders aan de beurt en dat bevalt ook goed.